

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
КОНСТИТУЦИЯЛЫК СОТУНУН СУДЬЯЛАР КОЛЛЕГИЯСЫНЫН
АНЫКТАМАСЫ**

Адылбек Мамырович Мирзаматовдун өтүнүчүн өндүрүшкө
кабыл алуудан баш тартуу жөнүндө

2021-жылдын 20-декабры

Бишкек шаары

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьялар коллегиясынын төмөнкү курамы: Э.Ж. Осмонбаев, Л.П. Жумабаев, Ж.А. Шаршеналиев, сот отурумунун катчысы К.А. Аблакимовдун катышуусунда жаран А.М. Мирзаматовдун өтүнүчүн карап чыгып, төмөнкүлөрдү

Т А П Т Ы:

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна 2021-жылдын 11-майында А.М. Мирзаматовдун Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2006-жылдын 8-сентябрындагы №638 "Сулайман-Тоо" улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексин коргоо жана пайдалануу жөнүндө" токтомунун 2-пунктун Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-беренесинин 2-бөлүгүнө, 23-беренесинин 1-бөлүгүнүн экинчи абзацына, 2, 3-бөлүктөрүнө, 24-беренесинин 1-бөлүгүнүн экинчи абзацына, 2-бөлүгүнө жана 40-беренесине карама-каршы келет деп таануу жөнүндө өтүнүчү келип түшкөн.

Арыздануучу белгилегендей, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2006-жылдын 8-сентябрындагы №638 токтомунун 2-пунктуна ылайык "Сулайман-Тоо" улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексинин корголуучу зонасына Кыргыз Республикасынын айлана-чөйрөнү коргоо жана маданият боюнча мамлекеттик органдары менен тийиштүү түрдө макулдашуусуз курулуштун бардык түрлөрүн жүргүзүүгө тыюу салынган. "Сулайман-Тоо" улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексинин корголуучу зонасына жеке менчиктеги бардык мүлктөр да кирип калган.

Кайрылуу субъектисинин айтымында, прокуратура жана "Сулайман-Тоо" улуттук тарыхый-археологиялык музей комплекси талашылып жаткан ченемге шилтеме жасап, А.М. Мирзаматовго тиешелүү мүлктү тартып алуу боюнча сот иштерин жүргүзүп келишет.

Ушуга байланыштуу, арыздануучу талашылып жаткан ченем анын Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-беренеси менен каралган менчиктин кол тийгистигин бузуп жатат деп эсептейт.

Өтүнүчтүн автору Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-беренесинин 1-бөлүгүндө Кыргыз Республикасында менчиктин жеке, мамлекеттик, муниципалдык жана башка түрлөрү бирдей деңгээлде таанылат жана корголот, ал эми 24-беренесинин 2-бөлүгүндө мыйзам жана сот алдында бардыгы бирдей экендиги көрсөтүлгөндүгүн белгилейт.

А.М. Мирзаматовдун пикиринде жеке менчиктеги мүлктү пайдаланууда Кыргыз Республикасынын айлана-чөйрөнү коргоо жана маданият боюнча мамлекеттик органдарынан макулдук алууну койгон шарттар жеке менчикке болгон анын укугун кемсинтет. Ал Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 24-беренесинин 1-бөлүгүнүн экинчи абзацы менен басмырлоого тыюу салынганына карабастан, талашылып жаткан ченем мүлкү коргоо зонасынын ичинде калган адамдарга карата мүлктүк жана башка абалы боюнча ачык басмырлайт деп эсептейт.

Арыздануучу Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин 1994-жылдын 12-январындагы №1406-ХII токтому менен кошулган Атуулдук жана саясий укуктар жөнүндө Эл аралык пактынын 4, 20, 24, 25, 26-беренелеринде кошулган мамлекеттердин дискриминациянын ар кандай көрүнүштөрүнө жол бербестиги көрсөтүлгөндүгүн, бирок, буга карабастан, мүлкү аталган комплекстин коргоо зонасынын ичинде калган адамдарга башкаларга салыштырмалуу сот жана мыйзам алдында бирдей эмес шарт түзүлгөн деп белгилейт.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 23-беренесинин 2-бөлүгүнүн биринчи сүйлөмүндө адамдын жана жарандын укуктары жана

эркиндиктери улуттук коопсуздукту, коомдук тартипти, калктын саламаттыгы менен адеп-ахлагын сактоо, башка адамдардын укуктарын жана эркиндиктерин коргоо максатында Конституция жана мыйзамдар менен чектелиши мүмкүн деп көрсөтүлгөн. Арыздануучунун пикиринде, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2006-жылдын 8-сентябрындагы №638 токтомунда кайсы конституциялык маанилүү максаттарды көздөп жатканы көрсөтүлгөн эмес.

Мындан тышкары, кайрылуу субъектиси талашылып жаткан ченемди Конституциянын 23-беренесинин 3-бөлүгүнө карама-каршы келет деп эсептейт, себеби анда адамдын жана жарандын укуктарын жана эркиндиктерин чектеген мыйзам алдындагы ченемдик укуктук актыларды кабыл алууга тыюу салынат деп белгиленген. Адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктери Кыргыз Республикасынын Конституциясы жана мыйзамдары менен гана чектелиши мүмкүн.

А.М. Мирзаматовдун айтымында, ал буга чейин талашылып жаткан ченемди Конституцияга карама-каршы келет деп Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасына кайрылган жана аны сот отурумунда кароого даярдоонун жүрүшүндө, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2006-жылдын 8-сентябрындагы №638 токтому расмий түрдө жарыяланбагандыктан, Конституциялык палата аталган иш боюнча сот өндүрүштү токтоткон. Ал эми 2021-жылдын 26-мартында Кыргыз Республикасынын Өкмөтү өзүнүн жогоруда аталган токтомун "Эркин Тоо" газетасына расмий түрдө жарыялаган.

Жогоруда баяндалгандын негизинде, А.М. Мирзаматов Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2006-жылдын 8-сентябрындагы №638 токтомунун 2-пунктун Кыргыз Республикасынын Конституциясына ылайык келүүсүн текшерип берүүнү суранган.

Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьялар коллегиясы кайрылууну жана ага тиркелген материалдарды изилдеп чыгып, "Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө" Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 30-беренесинин 2-бөлүгүнүн

негизинде текшерүү жүргүзгөн судья Э.Ж. Осмонбаевдин маалыматын угуп, төмөнкү тыянакка келди.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесинин 3-бөлүгүнө ылайык ар бир адам Конституцияда таанылган укуктары жана эркиндиктери мыйзамдарда жана башка ченемдик актыларда бузулду деп эсептесе, алардын конституциялуулугун талашууга укуктуу.

Мында Кыргыз Республикасынын Башкы Мыйзамы жеке жана юридикалык жактардын конституциялык сот адилеттүүлүгүнө жетишүүсүнүн жогорку даражасын камсыз кылып жатып, бул субъекттердин конституциялык контрол органына мыйзамдардын жана башка ченемдик укуктук актылардын конституциялуулугу тууралуу суроо-талап менен кайрылуусунун шарттарын орнотуу менен бирге анын чектерин белгилейт. Бул шарттардын маңызы жана мааниси талашылып жаткан ченем менен Конституция кепилдеген адамдын жана жарандын укуктары менен эркиндиктери тике (конкреттүү) же мүмкүн боло турган (абстракттуу) бузулуусунун болушунда камтылат.

Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун Конституциялык палатасы өзүнүн 2020-жылдын 28-сентябрындагы №19-О аныктамасы менен мурда башка жаран менен бирге келтирилген А.М. Мирзаматовдун кайрылуусу боюнча жүргүзүлгөн конституциялык сот өндүрүшүн бекеринен токтоткон эмес. Аталган аныктамада расмий жарыялоо укук жаратуунун жыйынтыктоочу этабы болуп саналат жана мыйзамдардын жана башка ченемдик укуктук актылардын тексттеринин расмий басылмаларда жайгаштырылышында камтылат. Ченемдик укуктук актыны жарыялоо фактысы, башкача айтканда жалпыга маалым кылуу гана анын кабыл алынышынын мыйзамдуулугун жана юридикалык күчүнө кирүү убактысын аныктайт. Муну менен бир катар, жарыялоо ченемдик укуктук актыларды билүү жана толук сактоо жалпы милдетин жаратып, мыйзамдарды билүү жалпыга таанылган презумпцияны түзөт деп аныкталган.

Ал эми А.М. Мирзаматов өзүнүн конкреттүү ишин (талаш-тартышын) чечүүдө, мамлекеттик органдар жана башка юридикалык жатар тарабынан

колдонулган талашылып жаткан ченем боюнча келтирген жүйөлөрү, анын юридикалык күчүнө кирүүсүнө чейин, тактап айтканда талашылып жаткан ченемдин укуктук мамилелерди пайда кылуу, өзгөртүү же токтотуу, ошондой эле кандайдыр бир укуктук кесепеттерди жаратуу касиети жок учурунда болгонуна кабар берет.

“Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө” конституциялык Мыйзамдын 26-беренесинин 2-бөлүгү менен конкреттүү иш жүзүндөгү аныксыздык укук колдонуу процессинде аныкталат деп белгиленген, анын белгилүү болушу, өз кезегинде ишти Конституциялык сотто кароого негиз болуп саналат. Демек, талашылып жаткан ченемдин укук колдонуу процессинде юридикалык күчүндө болуу шартында гана конкреттүү конституциялык контрол жүргүзүү мүмкүнчүлүгү пайда болот.

Ал эми А.М. Мирзаматов келтирген укуктук мамилелер жана жүйөлөр талашылып жаткан ченемдин күчүнө кире элекке чейин болуп өтүшү, ошондой эле кайрылууларды конституциялык сот өндүрүшүнө кабыл алуунун жалпы негиздеринин бири – бул талашылып жаткан ченемдин тиешелүү түрдө күчүндө болуусу менен шартталышы, Конституциялык сотко талашылып жаткан ченемге карата конкреттүү контрол жүргүзүүсүнө маселенин Конституциялык сотко караштуу эместиги түрүндөгү укуктук тоскоолдукту жаратат.

Ошону менен бирге, судьялар коллегиясы конкреттүү ченемдик контрол конституциялуулугу талашылып жаткан, конкреттүү ишти (талаш-тартышты) чечүүгө байланыштуу колдонулган же колдонууга жата турган ченемдик укуктук акты боюнча гана жүргүзүлөрүн белгилейт. Башкача айтканда, конкреттүү ченем контролу ар дайым соңку болуп саналат – бул күчүнө кирген жана колдонуудагы ченемдик укуктук актылардын гана конституциялуулугун текшерүү жүргүзүүнү билдирет.

Ушуга байланыштуу, судьялар коллегиясы талашылып жаткан актынын күчүнө киргенге чейинки жаралган талаштуу укук мамилелерине жана ошону менен бирге аны мамлекеттик органдар тарабынан укук колдонуу процессинде

пайдаланышына конституциялык-укуктук баа берүү Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 97-беренесине ылайык Конституциялык соттун ыйгарым укуктарына кирбээрин белгилейт.

Жогоруда аталган тыянактардын негизинде, "Кыргыз Республикасынын Конституциялык соту жөнүндө" Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 30-беренесинин 2-бөлүгүн, 3-бөлүгүнүн 1, 4-пункттарын жана 5-бөлүгүн жетекчиликке алып, Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотунун судьялар коллегиясы

А Н Ы К Т А Д Ы:

1. Адылбек Мамырович Мирзаматовдун Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2006-жылдын 8-сентябрындагы №638 "Сулайман-Тоо" улуттук тарыхый-археологиялык музей комплексин коргоо жана пайдалануу жөнүндө" токтомунун 2-пункту Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 15-беренесинин 2-бөлүгүнө, 23-беренесинин 1-бөлүгүнүн экинчи абзацына, 2, 3-бөлүктөрүнө, 24-беренесинин 1-бөлүгүнүн экинчи абзацына, 2-бөлүгүнө жана 40-беренесине ылайык келүүсүн текшерүү жөнүндө өтүнүчү өндүрүшкө кабыл алуудан баш тартылсын.

2. Өтүнүч жана ага тиркелген материалдар арыздануучуга кайтарылып берилсин.

3. Аныктама Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна үч айдын ичинде даттанылышы мүмкүн.

Судьялар коллегиясы:

Э.Ж. Осконбаев

Л.П. Жумабаев

Ж.А. Шаршеналиев